

Adrianopels skatt

Adrianopels skatt var ett terminslångt äventyr som Kinda lokalavdelning genomförde i vår frilufsargrupp våren 2018. Mål med äventyret var att väcka upptäckarglädje, visa att det finns mer att se samt att svetsa samman gruppen genom att erbjuda ett sammanhållet äventyr där de tillsammans fick lösa en mängd uppgifter.

Vi utgick från ett antal aktiviteter som vi ville göra med gruppen, såsom att upptäcka ett antal intressanta och vackra platser i omgivningen, vandra, laga mat på stormkök och paddla kanot. Därefter använde vi Riksantikvarieämbetets karttjänst för att hitta spännande händelser som vi utgå ifrån och tog med fantasins hjälp fram ett äventyr genom tid och rum. En av de platser vi ville besöka var en fornborg från 4-500-talet vilket gjorde att vi hamnade i tiden då goterna besegrade romarna vid Adrianopel. Således blev grunden för vår historia en skattjakt där de skulle återfinna den skatt som goterna tog med sig efter segern vid Edirne år 378(dåvarande Adrianopel).

Gruppens uppgift var att lista ut vart vi skulle bege oss nästa gång för att hitta nästa ledtråd. Vi började på senvintern och äventyret pågick hela vägen till juni, när de till slut kunde öppna skattkistan på en övernattningsnatt. Till sin hjälp hade de en person på skolan som de kunde fråga, men de var själva tvungna att först lista ut vem det var. Via den personen kunde vi ledare sedan bistå gruppen.

Träffarna och den övergripande historien de fick nysta upp

I början av 400-talet fick en grupp östgoter med sig en gulds katt hem från Europa efter att ha gjort en räd i ett romerskt härläger. Med de återvändande östgoterna finns en romersk spion som i ett brev till kejsaren i Rom beskriver var de har gömt skatten. Deltagarnas uppgift är att leta rätt på skatten.

Gång 1: Inledningen (Deltagarna får/hittar brevet.)

Brevet från spionen finns beskrivet på ett annat brev från en riddare till dennes bror. I brevet finns själva kryptotexten och information om att denne rider söder ut från Linköping för att ta brevet till Kalmar och att denne tar vägen söderut över Åsunden. Det finns också information om att han tar med sig nyckeln.

(Läxa 1: Ta reda på var riddaren var. De ska gå till biblioteket där de kan hitta en referens till rövargrottan i Ryttarebergen.)

Gång 2: Leta rätt på kryptonyckeln. Denna är gömd av riddare X någonstans i Ryttarebergen.

(Läxa 2: Dekryptera texten. Texten hänvisar gruppen till Borgarmon och beskriver också var i fornborgen som skatten finns gömd.)

Figur 1: Vår första träff där vi presenterar äventyret.

Gång 3: Borgarmon. De ska hitta en skattkista men när de öppnar kistan finns bara en lapp från en av rövarna på Rövarö. På lappen finns ett namn som de behöver lista ut att det är en av rövarna (Återigen via biblioteket). Det står också att de måste lösa rövarens gåta som de finner utmed vattenleden norrut. Personen som har flyttat skatten är en magiker och man måste lösa dennes gåta för att kunna lämna ön.

1790-talet. De hittar ett spår med någon koppling till rövaren Vargen som har dragit sig tillbaka till Vackrevik invid Stora Rängen. A hjälper dem hitta spåret mellan Vargen och Vackrevik. Kanske kan Algiz-runan vara vargens symbol (<http://viking.se/algiz-runan>)

Gång 4: Vandring längs kanalen. Hitta en bra plats där de kan hitta rövarens gåta.

Gång 5: Hitta skatten på Rövarö. För att komma över måste de lösa rövarens gåta med hönan, fröna och räven. När de hittar kistan så är den låst med antingen ett hänglås eller med ett kryptolås. Nyckeln finns i den kidnappade flickans dagbok.

(Läxa 5: Leta rätt på flickans dagbok. Återigen finns denna på biblioteket. I boken finns antingen lösenordet till skatten eller nyckeln till hänglåset.

Gång 6: Använd lösenordet från flickans dagbok för att komma in i kistan. Berätta sanningen bakom de olika platserna som de har besökt och vad som sägs ha hänt där.

Vår historia tar sin början med ett brev författat av riddar Torgil Knutsson till hans dotter Kristina Torgilsdotter. I brevet finns ett krypterat meddelande som en romersk spion har författat till kejsare Gratianus efter den romerska arméns nederlag vid Adrianopels år 378. Spionen har följt med en grupp östgoter för att hålla koll på en skatt som erövrades under slaget. Skatten har aldrig återfunnits och som ni har gissat är er uppgift att återfinna skatten genom att följa dess resa genom historien.

[Instruktion till ungdomarna \(i ett brev om äventyret de fick på första träffen\)](#)

Hjälp, vad tusan gör vi nu:

Varje ledtråd kommer att ge er destinationen eller viktig information som ni behöver för nästa steg. Samarbeta och lös dem tillsammans så går det betydligt lättare. På skolan finns det en person som är invigd i berättelsen och som ni kan få hjälp av. Ni måste dock lista ut vem personen är. Äventyren kommer att ske i vårt närområde och det finns vissa ledtrådar att finna på Riksantikvarieämbetets karttjänst FMIS där flera delar i vår historia finns.

(<http://www.fmis.raa.se/cocoon/fornsok/search.html>). Dessa kan dock vara svåra att hitta. En annan metod för att lista ut vart vi ska med hjälp av de ledtrådar ni får är att använda olika karttjänster på internet, till exempel kso.etjanster.lantmateriet.se, kartor.eniro.se eller maps.google.se. Ett sista tips. Prata med varandra och samarbeta, ni går på samma skola och springer säkert på varandra då och då.

[Det första brevet med ledtråd](#)

Ärade Kristina

Jag skriver detta brev efter en vådlig färd genom ofredsbygder söder om Linköping. Jag och tvenne svenner var på vår väg med ett viktigt brev till Kalmar för vidare färd söderut. Invid en sjö blevo vi ikapphunna av en tolfte hirdmän. De drogo svärd och vi tog vår tillflykt till bergen öster om sjön. Troligen var de ute efter det brev vi bar och jag tog därför chansen att dela på dess innehåll. Jag och mina fränder är nu säkra i Kalmar men nyckeln som förklarar nedanstående text blevo kvar i bergen

öster om sjön. I fredstid kommer jag eller en av mina fränder att leda dig till grottan där nyckeln är gömd så att du kan se till att föra detta meddelande vidare på dess färd.

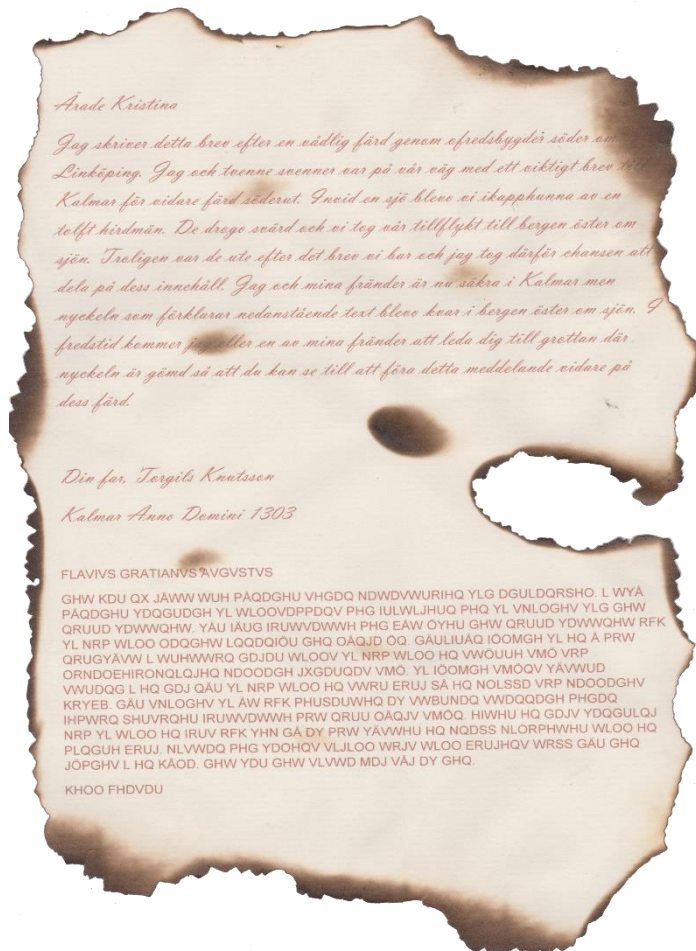
Din far, Torgils Knutsson

Kalmar, 5 December, Anno Domini 1303

Deras första uppgift var att ta sig till Räckeskog, hitta grottan och kryptonyckeln. Därefter blev läxan att dekryptera meddelandet och lista ut vart vi skulle härnäst.

Figur 2: Vår riddare, Torgils Knutsson

Figur 3: Det första brevet, komplett med ett caesarkrypto. Nyckeln var gömd på en tygrulle i en grotta i Ryttaarebergen.

Den dekrypterade texten

FLAVIVS GRATIANVS AVGVSTVS

DET HAR NU GÅTT TRE MÅNADER SEDAN KATASTROFEN VID ADRIANOPEL. I TVÅ MÅNADER VANDRADE VI TILLSAMMANS MED FRITIGERN MEN VI SKILDES VID DET NORRA VATTNET. VÅR FÄRD FORTSATTE MED BÅT ÖVER DET NORRA VATTNET OCH VI KOM TILL LANDET INNANFÖR DEN LÅNGA ÖN. DÄRIFRÅN FÖLJDE VI EN Å MOT NORDVÄST I TRETTON DAGAR TILLS VI KOM TILL EN STÖRRE SJÖ SOM LOKALBEFOLKNINGEN KALLADE GUDARNAS SJÖ. VI FÖLJDE SJÖNS VÄSTRA STRAND I EN DAG NÄR VI KOM TILL EN STOR BORG PÅ EN KLIPPA SOM KALLADES HOVBY. DÄR SKILDES VI ÅT OCH MERPARTEN AV STYRKAN STANNADE MEDAN FEMTON PERSONER FORTSATTE MOT NORR LÄNGS SJÖN. EFTER EN DAGS VANDRING KOM VI TILL EN FORS OCH VEK DÅ AV MOT VÄSTER EN KNAPP KILOMETER TILL EN MINDRE BORG. KISTAN MED VALENS SIGILL TOGS TILL BORGENS TOPP DÄR DEN GÖMDES I EN HÅLA. DET VAR DET SISTA JAG SÅG AV DEN.

Vi visade därefter på en karta hur de hade vandrat i vår påhittade historia. Detta var ren fiktion men ledde oss till fornborgen Borgarmon strax väster om Rimforsa. Där hittade de inte någon skatt, men väl ett mystiskt märke som vi hade gömt i terrängen. För att lösa denna gåta var de tvungna att ta hjälp av personen på skolan som låtsades hitta nedanstående brev i bibliotekets gömmor.

Figur 4: Vargens märke

Figur 5: Gruppen rastar vid Gustav Vasas ek vid Hallsta.

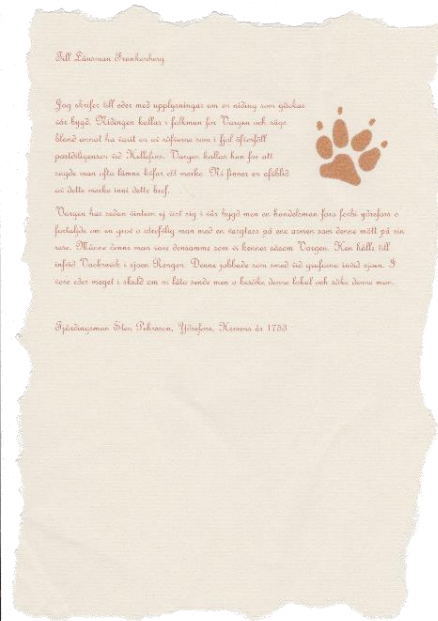
Brevet med ledtråden om Vargen

Till Länsman Frankenbergh

Jag skriver till eder med upplysningar om en niding som gäckar vår bygd. Nidingen kallas i folkmun för Vargen och sägs bland annat ha varit en av rövverne som i fjol öfverföll postdiligensen vid Hellefors. Vargen kallas han för att sagde man ofta lämne kvfar ett merke. Ni finner en afvblid av dette merke inni dette bref.

Vargen har sedan vintern ej vist sig i vår bygd men en handelsman foro forbi ydrefors o fortaljde om en grov o otrefvlig man med en vargtass på ene armen som denne mött på sin rese. Månne denne man vare densamme som vi kenne såsom Vargen. Hen hålle till infvid Vackrevik i sjoen Rengen. Denne jobbade som smed vid gruforna invid sjoen. I vore eder meget i skuld om ni läto sende men o besøke denne lokal och søke denne man.

Fjerdingsman Sten Pehrsson, Ydrefors, Herrens år 1753

Kanske något skarvat och gissat, men vi var faktiskt där för att vandra Östgötaleden. På platsen hittar de ett brev från Vargen som leder dem vidare. Brevet lyder:

Kare Öve och Gerd

Go venner, lansmans besok pa garden var ingen slump utan nagot jag har fruktat lange. Tack for att ni varnade mig sa att jag kunde halla mig undan. Jag fruktar dock att han inom kort kommer ater och jag vagar inte riskera att han skulle finna mig hos eder da jag befarar att det kan fa er att raka illa ut.

Det har gatt sjutton ar sedan jag kom till er gard och sedan ni gav mig jobb vid gruvan. Under dessa ar har ni kant mig som Nils Stenson till Ulfso vilket ocksa ar mitt riktiga namn. Men det ni inte kanner ar att jag i min ungdom gjorde saker som jag sedan dess hade dolt och angrat djupt. Under denna tid var jag kand sasom stratrovaren Vargen och harjaade lange i de djupa skogarna pa haglandet. Jag skadade mangen man och till slut hann bade samvete och fjerdingsman ikapp mig. Det jag skams mest for ar det vi gjorde mot Jenny fran Drogshult.

Det ar en lang historia, mycket langre an jag kan beretta brevledes och tiden ar tyvarr knapp da jag fruktar att fjerdingsman eller lansman inom kort kommer ater.

Jenny sprang pa mig och tre kumpaner da vi just hade var pa vag hem fran Borgarmon med en gammal skattlada som vi funnit efter mycket sokande. Vi kunde inte tillata henne att fora vidare om var hon sett oss eller vad hon hade satt oss med men vi ville icke drapa en osuldig flicka.

Dermed togo vi henne med oss. I sju ar levde hon med oss och vi blevo allt mindre vaksamma. Sa en dag sprang hon bort och innan vi visste ordet av var hela var o omgiven av man. Tva av mina kamrater full for fjardingsmans kulor men genom tur och att jag var en van simmare lyckades jag undkomma. Skatten blev dock kvar och aven om jag mangen gang har farit tillbaka till on sa har jag inte lyckats hitta den. Ni forstar, en av de vara var en man som sades kunna trolla och det sades att han la en fortrollning over skatten sa att den bara skulle visas om man loste ons gata.

Ni finner den pa den storsta on i norra enden av sjoen Drögen. Gatan ger foljande instruktioner.

Nar ni kommer till on ska ni ha med er en räv, en kyckling och en påse frön. Ni måste ta med er alla tre till on men kan bara ta med er en av dem at gangen i baten. Om de lamnas kommer raven att ata upp honan och honan att ata upp fröna. Nar alla tre säkert ar over finner ni skatten pa lägerplatsen.

Se nu till att gömma detta brev sa att ingen annan än de ni liter pa finner det.

Er fortrogne vän, Nils Stenson

I sjön Drögen finns en ö som är känd som Rövareö och det är dit äventyret nu för oss för lite paddling. Men för att alla i gruppen skulle få paddla hade vi hittat på följande problem åt dem. Detta gjorde att de fick paddla fram och tillbaka flera gånger.

När ni kommer till ön ska ni ha med er **en räv, en kyckling och en påse frön**. Ni måste ta med er alla **tre till ön men kan bara ta med er en av dem at gangen i baten**. Om de lämnas kommer raven att ata upp honan och honan att ata upp fröna. När alla tre säkert är över finner ni skatten på lägerplatsen.

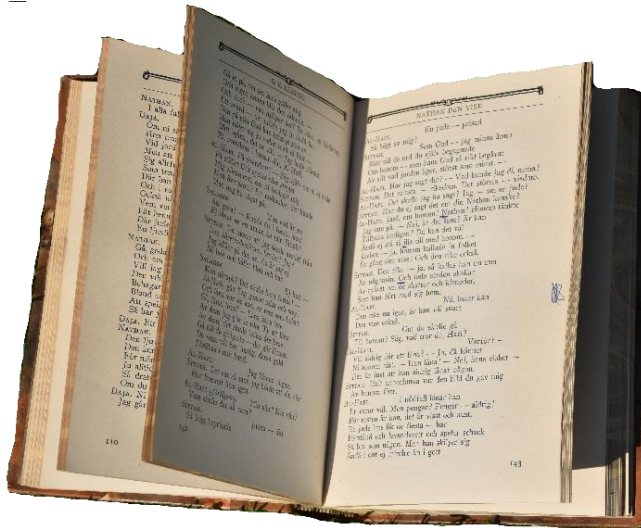

Figur 6: Väl på ön hittar de skatten efter en del letande.

Skatten är funnen, men... Den var låst! De tar med sig kistan men behöver åter hjälp från skolan eftersom de inte kunde dyrka upp låset. Vår medhjälpare där hänvisade dem då till byns bibliotek, där de skulle fråga efter en bok som hade tillhört den kidnappade flickan. Det var en bok som vi hade planterat på biblioteket och efter fem-sex besök och mycket förvirrade svar från de bibliotekarier som inte var invigda i vårt äventyr så lyckades de hitta rätt bok.

Figur 7: Möjligen inte en helt autentisk romarskatt...

Till vänster syns boken där koden till skatten var gömd på bokens sidor.

När de väl hade listat ut koden gick det att öppna skattkistan, vilket vi gjorde på ett läger tillsammans med våra strövare. I kistan fanns givetvis en skatt med en mängd mynt samt medaljer till deltagarna som de kan ha som minne. Men den riktiga skatten var förhoppningsvis vårt gemensamma äventyr.

Figur 8: Adrianopels skatt. Kistan vägde säkert fem kilo med alla pengar.

Våra erfarenheter

Vår förhoppning var att äventyret skulle väcka ett engagemang och intresse i gruppen vilket infriades med råge. Det blev en spännande, ny gruppdynamik där gruppen kom varandra närmare. Men det var något tidskrävande att fixa och planera ut alla spår innan träffarna. En rekommendation är att planera för detta. Se också till att ni har någon form av kommunikation med deltagarna så att ni kan stämma av och hjälpa dem vid behov.

Historisk förankring

Slaget vid Adrianopel

378 stod ett slag vid nuvarande Edirne, dåvarande Adrianopel i Turkiet där romarna besegrades av Visigoterna. Förvisso är det också känt att de inte plundrade staden utan att skatten blev kvar men här har vi skarvat lite. Och östgoterna var till viss del aktiva i kampanjen mot romarna mellan 300-476 e. kr. Under den senare delen av denna tid berättas om att många goter blev giriga och började samla stora guldskatte. Ceasarkrypto användes flitigt av romarna och sägs ha uppfunnits av Ceasar. Borgarmon är en fornborg som troligen härstammar från den aktuella tidsåldern. Vattnet på den tiden lär ha legat ett par meter högre än idag vilket gör det svårt att nå berget från norr.

Om ryttarbergen berättas

På Bersebo, Räckeskogs och Norröegor äro de s k ryttarebergen. Norrö ryttareberg hade en grotta, hvaruti röfvarne vistades, som gjorde mycken skada i trakten. Engång, så är sägnen, vore de en julotta ute och klappade byk: då kyrkofolk, som skulle begifva sig till julottan, fick sigte på dem, blefvo de omringade: en af dem blef gripen på stället; en annat, som hette Erland, lyckades rymma, men fasttogs på Erlands udde" (der nu en ångsåg finns), en tredje, Båre kallad, blef gripen vid Kettilstads kyrka, hvaraf" Bårberget"(?) fått sitt namn. En annan sägen är att i samma berg en drake bor och en gulldport finnes, hvilken öppnar sig hvarje julotta och inom hvilken man ser en stor gryta, som skall gömma dyrbara skatter. En tredje sägen vill veta att under ofredstid 3 riddare redo, för att undkomma sina förföljare öfver de ganska ansenliga bergen, störtade sig slutligen med sina hästar ifrån toppen af Norrö ryttarberg ned i sjön Emmern och frälste sig sålunda öfver till Brevassa, der de kommo iland". Citat ur C F Nordenskjölds Östergötlands minnesmärken, 1878,

Torgils Knutsson

I vår historia är det första brevet skrivet av Torgils Knutsson till Aranäs (även Tyrgils eller Torkel), riddare, svenskt riksråd och marsk, död 1306 i Stockholm genom avrättning, Sveriges verkliga styresman under Birger Magnussons omyndighet. Viborgs grundare. Det visade sig vara en liten miss att ta en så välkänd person då denne troligen inte har varit i Kinda när historien inträffade.

Vargen

Vargen är namnet på en stråtrövare som har härjat i bygden. Om denne berättas

Bygden hette Hällefors ända fram tills järnvägen kom 1924. Huset Hällefors är ett av de äldsta i Ydrefors. År 1558 är namnet daterat Helwitte, blev sedan en period Helvete och år 1662 kom namnet Hällefors. 1734 kom tingsförbud mot att använda namnet Helvete.

Medan namnet Helvete var i bruk långt efter tingsförbudet, vandrade en skvallerkäring, kallad Bullera, omkring i bygden för att berätta nyheter, varvid hon berättade:

*"I Helvete där koka de, och där steka de med flit
de väntar både präst och klockare dit."*

*Det fanns mest bara skog här En sägen berättar att en gång när postdiligensen kom från Svinhult fanns det två rövare vid namn **Roback** och **Vargen** som rånade den, därav namnet Helvete Huset är troligen från 1750 och är ombyggt i många omgångar.*

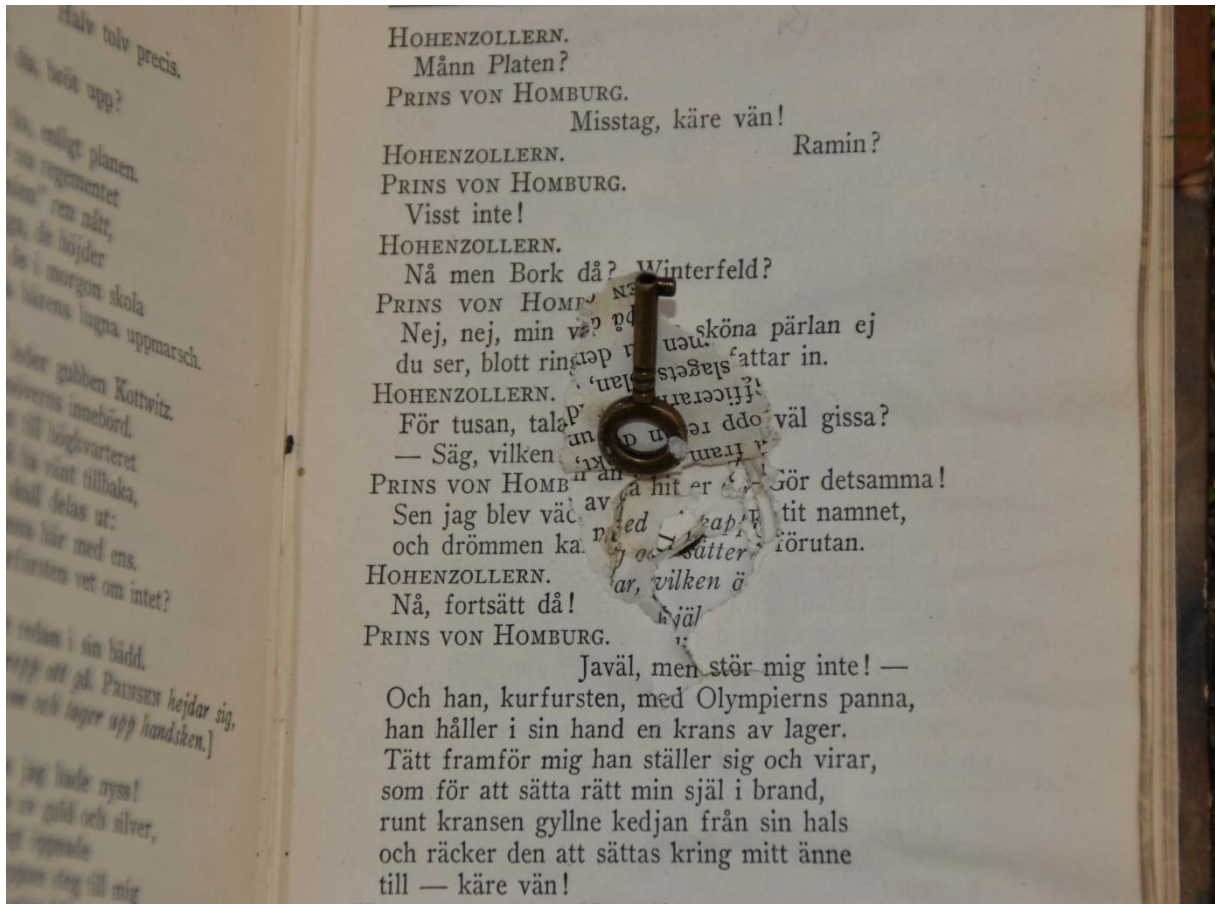
Det har varit en dubbelgård från början.

Ladugårdarna har legat på var sin sida om vägen mot Stationshuset.

Det var rätta vägen mellan Svinhult och Ydrefors innan den nuvarande vägen byggdes år 1934

Så varför skulle Vargen inte ha kunnat hitta en romarskatt och gömt den?

SLUT!

ELLER.....